

L'endemà de la independència

Quatre experts descriuen la feina que s'ha de fer -i la que ja ha de ser feta- l'endemà d'una hipotètica declaració d'independència de Catalunya. Ho exposen a la Primera Jornada Sobre l'Autodeterminació de Catalunya que, amb el títol 'Building a New State', organitza la plataforma Sobirania i Justícia, presidida per l'ex-conseller de Justícia Agustí Bassols, d'UDC

Els ciutadans de Pristina celebraven la declaració unilateral d'estat independent de Kosovo el febrer del 2008. Per a arribar a la independència van caldre anys de treball previ Foto: EFE

Els quatre convidats a la Primera Jornada Sobre l'Autodeterminació de Catalunya organitzada per Sobirania i Justícia (SiJ) van exposar un escenari poques vegades analitzat pel sobiranisme i l'independentisme català: l'endemà de la independència i les tasques prioritàries a l'agenda de l'executiu que, en aquells moments, governi Catalunya, tant si és en forma institucional històrica - Generalitat de Catalunya- com si és constituïda provisionalment per a liderar la transició: la negociació amb Espanya pels diners -el passiu (el deute extern) i els actius (els edificis institucionals de l'estat al Principat, entre més)-, les noves institucions estatals i el reconeixement internacional com a estat.

Abans de tot això, lògicament, s'ha d'arribar a la independència. L'únic ponent encarregat de dibuixar un camí va ser Carles Boix, catedràtic de política i afers públics de la Universitat de Princeton, que es va adreçar al públic mitjançant una videoconferència. La seva estratègia -la via Boix, en paraules de Quim Torra, president de la Junta de SiJ- es resumeix en quatre etapes, després d'haver-se generat «un procés democràtic en el qual les institucions existents treballin un pla a mitjà termini per a fer de Catalunya un estat sobirà».

El primer punt és una «declaració institucional aprovada pel govern català per a obrir el procés cap a la secessió», la qual cosa implica -en això no hi va entrar, el professor Boix- un executiu amb objectius sobiranistes clars i explícits. La segona etapa de l'estratègia política de Boix és la «constituïció d'una comissió per a determinar les condicions legals i econòmiques que s'han de complir per a establir un estat independent.» En el tercer pas de la via Boix s'ha de fer una «presentació pública de l'informe de la comissió, a la ciutadania catalana i a l'estranger». I el quart

ja és un «referèndum o, com a alternativa, unes noves eleccions segons la decisió que prengui l'informe sobre la independència».

Siga com siga, la resta de ponents, una eslovena, un quebequès i un britànic, ja eren situats en un escenari postindependència, tot i que un d'ells, l'expert en dret internacional públic Charles Ehrlich, format a Oxford, destacava que la majoria d'institucions que havia de crear un nou estat s'havien de preveure amb anys d'anticipació i treball rigorós. Expert en el cas de Kosovo, Ehrlich explica que aquest país ha pogut independitzar-se després d'anys de lligar acords interns i de preveure les institucions que naixerien l'endemà de la independència.

L'exemple de Kosovo és molt útil, segons Ehrlich, perquè ensenya com bastir un projecte sòlid més enllà de la política del dia a dia: «El fet més important és que el procés de construir un estat nou no pot ser el procés d'un partit concret, sinó de tots els ciutadans. El partit d'avui -afegeix el britànic- pot perdre en les primeres eleccions l'endemà de la independència. Per tant, ha de ser un procés que, com a Kosovo, siga vàlid l'endemà. S'ha d'arribar a acords oberts, transparents, que impliquen tota la població, i fins i tot els qui no volen parlar català, a més dels universitaris, els sindicats, les empreses, 'la Caixa' o el Barça. Després tindrem un estat amb una legitimitat total. La independència ha de ser un projecte de tota la població, fins i tot dels qui no volen la independència.»

A diferència de Kosovo, Catalunya ja té una estructura institucional. «En aquest sentit -explica Ehrlich a EL TEMPS-, per a Catalunya és molt important de tenir les institucions de la Generalitat.» En el procés que l'acostarà a la independència «haurà de decidir si ja li va bé el sistema parlamentari que té o en vol un de presidencialista com l'americà o un altre», però pot construir-lo sobre les institucions que ja existeixen, «si així ho desitja». Entre les institucions que hi ha a Catalunya però que depenen de l'estat, «com ara els tribunals de justícia, s'haurà de decidir si passen en bloc al nou estat: supose que la gent que ara fa la feina són funcionaris arrelats al país i es podria fer així, però són punts que s'han de pensar, discutir i decidir abans del dia D». Aquest esquema d'un nou estat ha de preveure també més qüestions de pes: «Si Catalunya vol un exèrcit s'haurà de crear; nomenar un ministre de Defensa, etcètera, però pot decidir no tenir-ne.» És més evident la necessitat d'un ministeri d'Afers Estrangers, «però això es pot tenir, de manera oficiosa si voleu, abans d'arribar a la independència; ara mateix, fins i tot».

Per a Ehrlich, l'existència d'aquestes institucions és important perquè converteixen Catalunya en un país que ja funciona. A l'inrevés, diu ell, del cas palestí: «Ara els palestins volen aconseguir el reconeixement internacional amb un seient a l'ONU, però el problema és que no han sabut crear institucions: l'Autoritat Palestina ha estat incapaç de crear a Cisjordània serveis per a la ciutadania (ha fet més feina Hamàs a Gaza, en aquest sentit) i això els deslegitima com a estat.»

La UE, vetada? El quebequès Patrick Dumberry, de la Universitat d'Ottawa, va plantejar els problemes que trobaria Catalunya per a ser reconeguda com a estat i per a pertànyer a institucions internacionals a les quals ja pertany Espanya, com ara l'ONU, l'OTAN o la Unió Europea.

Evidentment, assenyala Dumberry, tot dependrà dels termes de ruptura amb l'estat. Si Espanya reconeix un resultat positiu d'un referèndum d'autodeterminació a Catalunya, el reconeixement internacional serà molt més senzill. Per això Dumberry aconsella al govern català que s'esforce a dur a terme un procés que siga reconegut per l'estat. Paral·lelament, el reconeixement d'uns altres estats, sobretot de la UE, servirà «per a pressionar Espanya a reconèixer el nou estat».

El reconeixement internacional «no és una preconditioni perquè un estat existesca», és una «elecció política», però és clau per a formar part de les organitzacions internacionals a les quals Catalunya aspira, com la UE. Per a ser reconegut tindrà molt pes la «legitimitat del procés» d'independència. És a dir: un referèndum d'autodeterminació clarament favorable és un bon argument per a ser reconegut per països d'arreu, molts dels quals amb un escàs o nul amb Catalunya.

Finalment, el reconeixement de Catalunya dins la UE s'haurà de basar en les normes de la UE i

no serà automàtica, «segons la posició adoptada per la Comissió Europea sobre Escòcia el 2007». A més, hi ha la possibilitat d'un vet d'Espanya.

L'or i el deute. L'advocada eslovena Ana Stanic -testimoni directe de la creació de l'estat eslovè i les negociacions econòmiques amb l'ex-Iugoslàvia- ha continuat estudiant -i participant-hi- processos semblants de successió d'estats, des de l'antiga Unió Soviètica fins a Kosovo. La convenció de Viena del 1978 «en matèria de béns, arxius i deutes d'estat» és la norma que regeix per a les «successions d'estats» que es produeixen d'acord amb la legalitat internacional. Stanic explica que les lleis internacionals, a l'hora de passar comptes, «posen el principi de l'equitat com a més important, però les lleis internacionals no expliquen clarament què es considera equitatiu».

Els actius que, segons Stanic, són clau a l'hora de negociar entre Catalunya i Espanya (o, en general, entre el nou estat i el vell) són «les reserves de capital al banc central i en més bancs (del propi estat o estrangers); les reserves d'or; les propietats de l'exèrcit i les propietats dels cossos consulars i diplomàtics a l'estranger». Normalment, diu Stanic, en les propietats de l'estat preval el principi territorial: allò que hi ha en un territori es queda al territori. Això és aplicable a tot allò que pertany a l'exèrcit, però ha estat motiu d'intenses negociacions tant en casos que s'han resolt en ple conflicte bèl·lic -per exemple, a l'ex-Iugoslàvia- com en secessions que s'han resolt pacíficament, com la de Txèquia i Eslovàquia.

La negociació del deute pot ser complicada. L'article 3 de la convenció de Viena diu que «s'entén per deute d'estat tota obligació financera d'un estat predecessor amb un altre estat, amb una organització internacional com amb qualsevol altre subjecte de dret internacional, nascuda de conformitat amb el dret internacional». I el 34, que «el pas dels deutes d'estat implicarà l'extinció de les obligacions de l'estat predecessor i el naixement de les de l'estat successor en allò que respecta als deutes de l'estat que passen a l'estat successor». En els casos de Txèquia i Eslovàquia hi va tenir un paper fonamental l'FMI. En el de l'ex-Iugoslàvia, el Banc Mundial.

Com a lliçons per a Catalunya, Stanic opina que la convenció de Viena és «limitada», que s'ha de treballar a calcular el valor de les propietats i el deute espanyol abans de la independència i que Catalunya ha de fer-se propietària dels béns immobles en sòl català. També aconsella un acord de successió amb l'estat espanyol i alerta que les institucions internacionals tindran un paper rellevant en les negociacions del deute, per la qual cosa és aconsellable de dur a terme negociacions paral·leles amb aquestes institucions.